

Risingemästaren identifierad?

Av Mereth Lindgren

Tvärs över nattvardsbordet i en valvkappa i Gerlev kyrka på Själland står med stora och självsäkra bokstäver: »Martinus Malera bene fecit.» Med samma aningslösa självbelåtenhet har mästern Morten signerat två andra själländska kyrkor: i Gimlinge utropar han sin stolthet mitt ibland de sörjande vid Kristi grav, i Mogenstrup blandas hans röst med domsbasunernas dån.

Denna naiva skaparglädje kan kanske tyckas oss stötande, men istället borde vi

känna oss tacksamma för sådana i medeltidskonsten alltför sällan förekommande upplysningar. Vi får ju oftast nöja oss med att använda anonymnamn på medeltidsmästarna. Vissa sådana, som Byzantios, ger goda beskrivningar på mästarens verk, medan andra, som t.ex. den gotländske

Fig. 1. Risinge kyrka. Korvalvets västra kappas med mästern Christians signatur i den nedersta medaljongen. Foto ATA. – Risinge Church. The western moulding of the chancel vault with Master Christian's signature in the bottom medallion.

Fig. 2. Mäster Christians signatur i Risinge kyrka. — Master Christian's signature in Risinge Church.

glasmålaren »Den Intellektuelle», av förklarliga skäl aldrig slagit igenom. Idag försöker man väl snarare knyta en anonymbeteckning till ett huvudverk i mästarens eller verkstadens produktion.

Det fåtal signeringar som återstår har också visat sig vara av skiftande värde. Stenmästarna Tove, Mårten och Sighraf har alla signerat entydigt i sitt motståndskraftiga material, och flera senmedeltida konstnärer, som Amund, Albert och Haaken Gulleson, har vid upprepade tillfällen belagt sin identitet. Men formuleringen på Etelhemsfunten: »Hegvald lät göra denna sten», tyder snarast på att mannen ägde mer pengar än konstnärlighet, även om namnet Hegvald gott kan bibehållas som en beteckning på en viss funttyp. Målaren »Eghil» avled likaledes stilla härom året, då Einar Bager visade att hans »signa-

tur» i valvet i Ytterlänns kyrka i själva verket utgjordes av ett alfabet.

Trots att man alltså måste iakttä största försiktighet, då man tolkar en förmodad signatur, vill jag ändå hävda att en av våra mer centrala anonymmästare nu kan benämnas med sitt riktiga namn. Det gäller Risingemästaren, vars prydliga om än diskreta signering i Risinge kyrka i Östergötland man hittills har förbisett. I korvalvets västra kapp i anslutning till det stora Mariamotivet står i en av medaljongringarna ordet »cristianus». Skälen till att jag anser att det här rör sig om en konstnärssignatur är följande:

1. Trots att praktiskt taget varje medaljong i de fem valven är försedd med förklarande text i språkband, har målaren ingen annanstans placerat någon text i själva medaljongringen.

2. Visserligen är det vanskligt att tala om platser som är lämpliga för en signatur, inte minst med hänsyn till mäster

Mortens ovan beskrivna vanor. Men om någon praxis kan urskiljas i det knapphändiga materialet, vore det att signaturen står i eller i anslutning till koret, så t.ex. Sigmund i Dädesjö, Amund i S. Råda, Peter i Ösmo och åtminstone två av Alberts signaturer. Mäster Christian har gjort på samma sätt, men varit diskret nog att skriva sitt namn i västkappan så att det syntes endast från altaret.

3. Ordet utgör en separat inskrift, eftersom det tydligt avgränsas på båda sidor av ett typiskt inlednings- och avslutningsornament. Detta utesluter också att »cristianus», tolkat som adjektiv, skulle kunna ingå i ett större textsammanhang.

4. Namnet Christian är i Sverige belagt sedan 1291 (Otterbjörk, Svenska förnamn, s. 108). Det kan också erinras om den danske, vid mitten av 1400-talet också svenske, kungen med detta namn.

5. Den latinska formen av namnet är givetvis det naturliga, eftersom samtliga texter i Risinge är skrivna på latin.

Risingemålningarnas mästare har av stilistiska skäl knutits till Vadstenaskolan. Han har antagits vara elev till den formellt elegantare s.k. Kapitelsalsmästaren, som omkring 1400 utförde målningarna i Vadstena nunnekloster samt förmodligen också på Mariaskåpet från N. Fågelås (nu i SHM). Därför är det ju naturligt att söka mäster Christian i Vadstenadiariet, men där återfinns han dessvärre inte.

För Risingemålningarnas datering eller för en stilkritisk bedömning av dem har den nyfunna konstnärssignaturen naturligtvis ingen betydelse, men med vår begränsade kunskap om de medeltida konstnärerna får vi ändå vara nöjda, när någon av dem träder fram ur anonymitetens skugga.

The Risinge Master Identified?

Few artists' signatures remain from the Middle Ages, and, besides, some of the supposed signatures have proved to be incorrect. But there is one important anon-

ymous master who may now be called by his right name, Master Christian, since the present author has found his signature in the chancel vault of Risinge Church.